

ΣΙΑΤΙΣΤΑ

Ο σιατιστινός καθηγητής Πανεπιστημίου Χρίστος Καπνουκάγιας χαρακτήρισε τη Σιάτιστα αετοφωλιά και σκιαγράφησε τη φυσιογνωμία της στον χώρο με απόλυτη πιστότητα, όταν σε άρθρο του το 1925, συνταιριάζοντας ομηρικούς στίχους με το όνομά της, έγραφε: σε έναν τόπο που κατά τον Όμηρο

**«...ασύγγεφη κει πάνω βασιλεύει γαλήνη ατέλειωτη,
κι ολόλευκη φεγγοβολή τον λούζει...»***

είναι χτισμένη μια αετοφωλιά που λέγεται Σιάτιστα.

*(Ομήρου Οδύσσεια ζ.43, Μετάφραση Καζαντζάκη - Κακριδής)

Από τους ναούς της πόλης μας αρχαιότερος είναι **ο ναός της Αγίας Παρασκευής** ο οποίος σύμφωνα με επιγραφή ανοικοδομήθηκε το 1677 και ιστορήθηκε το 1679. Οι τοιχογραφίες του τον καθιστούν το σημαντικότερο μνημείο στην ευρύτερη περιοχή του Βοίου και αποδίδονται σε καλλιτεχνικό εργαστήριο το οποίο μορφολογικά και υφολογικά πρέπει να αποδοθεί στο κλίμα της ηπειρωτικής αγιογραφίας, όπως αυτή διαμορφώνεται στο πρώτο μισό του 17ου αιώνα. Σύμφωνα με τον Πολύκλειτο Ρέγκο σε μερικά πρόσωπα των τοιχογραφιών θυμάται κανείς τοιχογραφίες των Μετεώρων ή και του Αγίου Όρους ακόμη. Από τις παραστάσεις ξεχωρίζει στον νότιο τοίχο του ναρθηκα - γυναικωνίτη η παράσταση «**Ρίζα του Ιεσσαί**», όπου πάνω από τον Ιεσσαί και εκτός ρίζας τοποθετούνται οι Έλληνες σοφοί Σόλων, Πλούταρχος, Αριστοτέλης, Πλάτων, Θουκυδίδης και η Σίβυλλα.

Το **κωδωνοστάσιο** είναι έργο του Ζουπανιώτη αρχιτέκτονα Αποστόλη, κατασκευάστηκε το 1862.

Ο **Επιτάφιος** με το ξυλόγλυπτο κουβούκλιο δυτικής τεχνοτροπίας είναι έργο του «Αναστασίου Ιωάννου του εξ Ιωαννίνων». Είναι ζωγραφισμένος στις δύο όψεις του ξύλου, όπου το σώμα του Χριστού σε «σινδόνα» με τον Ιωσήφ, τον Νικόδημο και τη Θεοτόκο, και κατασκευάστηκε το 1741.

Η παρουσία της Σιάτιστας στην οικονομική ζωή είναι σημαντική ιδιαίτερα στον 18^ο αι. και ως τις αρχές του 19^{ου} αι., όταν σε χώρες της Ευρώπης ανθούσαν οι εμπορικοί οίκοι των Σιαπιστινών. Η οικονομική ανάπτυξη στηρίχθηκε κατά κύριο λόγο στο εμπόριο των Σιαπιστινών εμπόρων πρώτα με τη Βενετία και ύστερα με τις χώρες της Βαλκανικής και της Κεντροδυτικής Ευρώπης.

Τα πλοίτη που απέκτησαν τους έδωσαν τη δυνατότητα να κτίσουν στη γενέτειρα όμορφα σπίτια με φανερές ευρωπαϊκές επιδράσεις, προσαρμοσμένα όμως στα τοπικά δεδομένα, σπίτια φτιαγμένα από Έλληνες τεχνίτες, σπίτια που έμειναν στην ιστορία με το όνομα

αρχοντικά.

Σήμερα επισκέψιμα είναι της Πούλκως, του Μανούση, και του Αργυριάδη - Μαλιόγκα.

Πρὸς πρωτομάστορα

Ἡ πρόσοψη πλατειά,
στὴ μέση της ὀρθὴ γωνία γιὰ τὴν πόρτα
καὶ τὰ σύμβολά μας σκαλιστά,
γιὰ νὰ ξέρουν ὅσοι θὰ ἔρθουν
τὸ ποιὸς ἤμουν καὶ ποιὸς ἦσουν:
Ὁ σταυρὸς τοῦ μαρτυρίου,
ὁ δικέφαλὸς μας ἀετὸς εἰς πενταπλοῦν,
τὸ χαμόγελο τοῦ καλοῦπραματευτῆ μας
κι ὁ χρόνος κτίσης τοῦ σπιτιοῦ μας,
ποὺ τὴν ἀρχὴ τῆς νέας μας πορείας σημαδεύει...

Αρχοντικό Μανούση

Επιτοίχιες ανάγλυφες πλάκες στην είσοδο φέρουν τις χρονολογίες 1762 και 1763, που κατά τον Γεώργιο Λάιο είναι οι χρονολογίες έναρξης και ολοκλήρωσης κατασκευῆς του Αρχοντικού. Σύμφωνα με τον ίδιο, το σπίτι το έκτισαν οι γιοι του Κωνσταντίνου Μανούση, Γεώργιος και Θεόδωρος, (έμποροι στην Αυστροουγγαρία).

Αρχοντικό Πούλ'κους

Το αρχοντικό φέρει εξαιρετικό γραπτό διάκοσμο, βιτρώ στα παράθυρα και ξυλόγλυπτα. Εκπληκτικής τέχνης είναι και οι γύψινες διακοσμήσεις στα τζάκια του αρχοντικού.

Μετά την ολοκλήρωση των εργασιών αποκατάστασής του, άνοιξε και επίσημα τις πύλες του για το κοινό την Κυριακή 16 Ιουλίου 2017.

Τὰ παράθυρα

Ἄρνούμαι νὰ μετρήσω
τὰ παράθυρα τῆς πόλης,
ποὺ κατὰματα τολμᾶ
τὸν ἥλιο ν' ἀντικρύσει·
ἄρκει μου τὸ πὼς μαθαίνω,
γιατὶ τόσων λογίων τόσο φῶς
ἐκπέμπει πάντα γύρω της
ἐδῶ καὶ τρεῖς αἰῶνες...

Τὸ βουνὸ

Τρίβας ποὺ δὲν καλπάζει:
Κορυφογραμμὴ σὲ κίνηση χοροῦ,
πλατύχωρη ποδιὰ
κὰ τὴ χωρίζουν λεπτεπίλεπτες γραμμές
σὲ χρυσαφένια βοσκοτόπια
κι ἓνα κατώφλι
μὲ τὸ παλιὸ μας Φλωροχώρι...

Εδῶ, στα χρυσαφένια βοσκοτόπια
του ποιητῆ μας,
βόσκουν τα κοπάδια
τα ευωδιαστά χορτάρια
και παράγουν το γάλα
που με φροντίδα οι κτηνοτρόφοι
θα το μετατρέψουν
στα γευστικὰ τυροκομικὰ μας προϊόντα.

Στη Σιάτιστα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πας στην ἐξοχὴ γιὰ νὰ ... προῦπα-
ντήσεις τὴν Ἀνοιξή. Ἡ **Ἀνοιξή** ἐρχεται μέσα στην πόλη, στις αὐλές
των σπιτιῶν μας, στα Δημοτικά μας πάρκα, στα ἐξωκκλήσια μας.
Εδῶ μπορείς ἀκόμα νὰ ἀκούσεις τὸ πρῶτὰ τὰ πουλιὰ νὰ κελαηδοῦν, νὰ
ἀκούσεις και νὰ δεις τὰ πρόβατα στις πρῶτες τους ἐξόδους στις
πλαγιές των βουνῶν μας. Κι ὅταν ἐρθεῖ τὸ Πάσχα ...ἀκολουθούμε τις
συνήθειες των προγόνων μας, **δὲν αναβιώνουμε τὰ ἔθιμα γιὰ
τουρισμό, τὰ ζούμε...** Κάθε Μεγάλὴ Παρασκευὴ θα συναντηθοῦν
οἱ Επιτάφιοι τῆς Χώρας και τῆς Γεράνειας (των δυο συνοικιῶν μας) στο
μέσο τῆς μεταξύ τους ἀπόστασης και τὰ παλικάρια τῆς Γεράνειας
θα μεταφέρουν στους ὠμους τους τὸν ξυλόγλυπτο Επιτάφιο τοῦ
1741, ὅπως ἔκαναν και οἱ πρόγονοὶ τους αἰῶνες πρὶν.

Το **Καλοκαίρι** στη Σιάτιστα δεν προλαβαίνεις να βαρεθείς... Είναι Καλοκαίρι γεμάτο **γιορτές** και ευκαιρίες για γλέντι:

19-20 Ιουλίου: γιορτή τ' Αϊ-Λια.

25-26 Ιουλίου: γιορτή της Αγίας Παρασκευής στη Γεράνεια και του Αγίου Παντελεήμονα στον Μπούρινο.

5-6 Αυγούστου: γιορτή της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος στο ύψωμα της Βίγλας.

6-7 Αυγούστου: γιορτή τ' Αϊ-Νικάνορα στη Γεράνεια.

14-15 Αυγούστου: γιορτή του **Δεκαπενταύγουστου**, το αποκορύφωμα των γιορτών μας. Προσκύνημα στην Παναγία στο Μικρόκαστρο, παρέλαση καβαλάρηδων.

Είναι Καλοκαίρι γεμάτο με ευκαιρίες για... απόδραση:

- Μια μέρα στο καταφύγιο του Ορειβατικού Συλλόγου στον Μπούρινο... Λόγω της μεγάλης οικολογικής σημασίας του και της μοναδικής βιοποικιλότητάς του, ο Μπούρινος (ή Βούρινος) έχει ενταχθεί, με στόχο την προστασία του, στο NATURA 2000, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ειδικών Ζωνών Διατήρησης.
- Ένα βράδυ στη Γιάγκοβη, στην εκκλησιά του Αϊ-Γιάννη, με γλέντι με σιατιστινο κρασί δίπλα στον Αλιάκμονα.
- Ένα απόγευμα στον Άγιο Χριστόφορο...

Στα μύσα του **Φθινόπωρου** αρχίζει ο τρύγος στη Σιάτιστα.

Ένας αγώνιος δρόμος με τη βροχή που πλησιάζει, ενώ ο ήλιος ακόμα ζεσταίνει τις ρόγες των σταφυλιών.

Κάθε Φθινόπωρο οι Σιατιστινοί παρασκευάζουν, "βγάζουν", τη **ρακίη**. Η παρασκευή της ρακίης είναι μια επίπονη διαδικασία, αλλά η ευρηματικότητα του σιατιστινού αμπελουργού τη μετέτρεψε σε ... γλέντι.

"...Τα περισσότερα βουναλάκια φαλακρά και πέτρινα, έχουν γρατσουνοσθή εις αφάνταστο σημείο και έχουν στολισθή με κλήματα, που όση πίκρα επήραν από τα εργατικά κορμιά δια να γίνουν τα στορνάρια αμπελώνες, τόση γλύκα φέρουν στις ρόγες των σταφυλιών και τόσο πλούσια αμείβουν τον νοικοκύρη στο μοσχοπούλημα. Αυτό είναι το μυστικό της λαμπρότητας της Σιατίστης..." (Χ. Τσώχος, εφημερίδα **ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ**, φ. 16^η Ιουνίου 1928, σ. 1).

Ο καθένας μπορεί να μπει στα επισκέψιμα παραδοσιακά κελάρια (κατώγια) που απλώνονται σε όλη την πόλη και να ξεναγηθεί στα μυστικά του σιατιστινού κρασιού και να γνωρίσει το ξακουστό «**ηλιαστό**» κρασί που παράγεται με παραδοσιακό και βιολογικό τρόπο.

Οι ίδιοι οι παραγωγοί θα αναλάβουν να τον μιήσουν σε όλα τα στάδια της παραγωγής, μια διαδικασία που παραμένει αναλλοίωτη στο πέρασμα των αιώνων.

Για τους Σιατιστινούς **Χειμώνας** σημαίνει κυρίως Χριστούγεννα. Από τον Νοέμβρη κιόλας οι μικροί ετοιμάζονται για το βράδυ της 23^{ης} Δεκεμβρίου που θα ανάψει η «κλαδαριά» και, αφού χορέψουν γύρω της, θα ξεχυθούν μέσα στη νύχτα να χτυπήσουν τις πόρτες μας με τις «τζιουμάκες» τους, για να αναγγείλουν τη Θεία Γέννηση και να γευτούν τα «μουστουκούλουρα», τα «σαλιάρια» ... αλλά και τους «σαρμάδες».

Στην καρδιά του χειμώνα, τα Θεοφάνια, οι Σιατιστινοί θα ντυθούν ....ευρηματικά... «μπουμπουσιάρια» (καρναβάλια) και, είτε επίσημα το μεσημέρι των Θεοφανίων στην καθιερωμένη παρέλαση, είτε ανεπίσημα τα βράδια στους δρόμους και στα κέντρα, θα γλεντήσουν παρασέρνοντας κι αυτούς ακόμη που δεν είναι μεταμφιεσμένοι.

Η επεξεργασία της γούνας ήταν και είναι πάντα -από τότε που έχουμε πληροφορίες για την οικονομική ζωή της πόλης- μια από τις κύριες ασχολίες των Σιατιστινών και στην ίδια την πόλη και στις χώρες όπου μεταναστεύουν. Η επεξεργασία και το εμπόριο της γούνας προσαρμόζονται στις απαιτήσεις των καιρών.

Στο δερμάτινο ένδυμα η Σιάτιοτα έχει καταξιωθεί στην αγορά για την εξαιρετική ποιότητα, την τεράστια ποικιλία και για τις εκκληκτικές τιμές, που ξεκινούν από πολύ καμηλά.

Τραμπάντζειο Γυμνάσιο Σιάποτας

Για την ίδρυση της Σιάποτας ο σιατιστινός λόγιος εκπαιδευτικός Αθανάσιος Αργυριάδης έγραφε στην εφημερίδα της Σμύρνης, Η ΑΜΑΛΘΕΙΑ φ. 30^{ης}-4-1855 ότι: *συνοικίστηκε κατά την 14^η εκατονταετηρίδα από Έλληνες στη γλώσσα και Χριστιανούς στο θρήσκευμα, τους οποίους ο κίνδυνος που τότε ενέσκηψε από την Ασία τους συμμαζέψε από τη γύρω περιοχή σ' αυτήν (τη Σιάποτα), γιατί την είδαν ως ασφαλέστερο καταφύγιο.*

Οι Σιατιστινοί στα χρόνια της Τουρκοκρατίας με σύμμαχο τη φυσικά οχυρή θέση της πόλης τους, τον νου, τη γνώση και την αντρείουσίνη τους απέκρουσαν με επιτυχία όλες τις εναντίον τους επιδρομές των τουρκαλβανικών σπιφών και ταυτόχρονα ήταν παρόντες στα ιστορικά δρώμενα της υπόλοιπης Ελλάδας.

Πάντα και παράλληλα με την οικονομία οι Σιατιστινοί φρόντιζαν και φροντίζουν για την Παιδεία είτε ως ευεργέτες, κτίζοντας και συντηρώντας σχολεία, είτε ως τοπική κοινωνία που φροντίζει να έχει τους καλύτερους

δασκάλους της εποχής της για τα παιδιά της, όπως τους: Μεθόδιο Ανθρακίτη, Μιχαήλ Παπαγεωργίου, Αργύριο Παπαρίζου.... Το Τραμπάντζειο Γυμνάσιο είναι ένα από τα παλαιότερα σχολεία στην Τουρκοκρατούμενη Ελλάδα και σήμερα τα περισσότερα εκπαιδευτήρια της πόλης μας έχουν χαρακτηριστική επωνυμία, δηλωτική των σύγχρονων ευεργετών. Αποτέλεσμα της φροντίδας αυτής είναι η διάκριση των Σιατιστινών στα γράμματα και τις τέχνες.

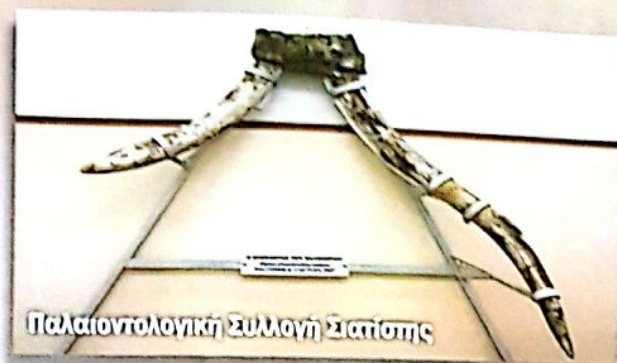
Η Σιάποτα ευτύχησε να έχει πολλούς ευεργέτες σε όλη την πορεία της μέσα στο χρόνο. Η αναφορά σήμερα ονομάτων δημοσίων κτηρίων της πόλης: Τραμπάντζειο Γυμνάσιο, Κουκουλίδειο Πνευματικό Κέντρο, Τσιστοπούλειο Διοικητήριο, Τζώνειο Κέντρο Υγείας, Ιωαννίδειο Νηπιαγωγείο, ΕΠΑΛ «Α. Τσίπος», Γυμνάσιο-Λύκειο «Γ. Παπαγεωργίου», Νηπιαγωγείο «Κων/νου Παπανικολάου», Μουσικό Σχολείο «Κων/νος και Ελένη Παπανικολάου», «Βουδούρειο Πολιτιστικό Κέντρο» μας δίνει έμμεσα ένα μικρό μόνο απόσπασμα του ονομαστικού καταλόγου των ευεργετών της.

Το Πολιτιστικό Κέντρο «Άρης και Λίλιαν Βουδούρη»

αποτελεί ένα κόσμημα για τη Σιάποτα και η λειτουργία του συμβάλλει στην πολιτιστική αναβάθμιση της ευρύτερης περιοχής της Βορειοδυτικής Μακεδονίας. Πρόκειται για ένα κτήριο πολλαπλών χρήσεων, κατάλληλο για συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις, συνέδρια και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Η **Παλαιοντολογική Συλλογή Σιάτιστης** αποτελείται από οστά θηλαστικών της πλειστόκαινης υποπεριόδου του Καινοζωικού αιώνα και από όστρακα ελασματοβραγχίων και γαστεροπόδων. Συγκροτήθηκε το 1906 από τον καθηγητή του Τραμπαντζείου Γυμνασίου Αναστάσιο Δάνα με την ενεργό συμμετοχή των μαθητών του σχολείου.

Παλαιοντολογική Συλλογή Σιάτιστης

Στο Ιστορικό Τραμπαντζείο Γυμνάσιο Σιάτιστας φιλοξενείται η **Βοτανική Συλλογή** με τα σπάνια είδη χλωρίδας του όρους Μπούρινος, ένας βοτανικός πλούτος που συναντά κανείς μόνο στην Κοιλιάδα του Μεσιού Νερού. Τη Συλλογή διαχειρίζεται ο Δήμος Βοΐου μαζί με τον Ορειβατικό Σύλλογο Σιάτιστας.

Βοτανική Συλλογή Σιάτιστας

Το **Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης** ιδρύθηκε στις αρχές του 21^{ου} αιώνα μετά από σχετική πρόταση του Μακαριστού Μητροπολίτη Σισανίου και Σιατίστης Αντωνίου. Ξεχωρίζουν εικόνες με επιρροές από την κρητική σχολή του 16^{ου} αιώνα.

Μουσείο Εκκλησιαστικής Τέχνης

Το **αρχοντικό Δόλγκηρα** είναι δημιούργημα του Μορφωτικού Πολιτιστικού Συλλόγου Σιάτιστας ΜΑΡΚΙΔΕΣ ΠΟΥΛΙΟΥ και από το 2003 λειτουργεί ως Λαογραφικό Μουσείο.

Η **επισκέψιμη παραδοσιακή κατοικία** ιδιοκτησίας Χρήστου Τσιότσιου - Τατιάνας Ντέρου στεγάζει την πλούσια λαογραφική συλλογή τους.

Αρχοντικό Δόλγκηρα

Μανούσεια Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας. Ένα μεγάλο μέρος χειρογράφων και σπανίων εκδόσεων βιβλίων της είναι δωρεά του Θεόδωρου Μανούση, προς τιμήν του οποίου φέρει το όνομα Μανούσεια. Ο Θεόδωρος Μανούσης γεννήθηκε στη Σιάτιστα το 1793 και κατάγεται από οικογένεια πραγματευστών, συγκαταλέγεται δε μεταξύ των πρώτων καθηγητών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Μανούσεια Δημόσια Βιβλιοθήκη Σιάτιστας

επισκέψιμη παραδοσιακή κατοικία

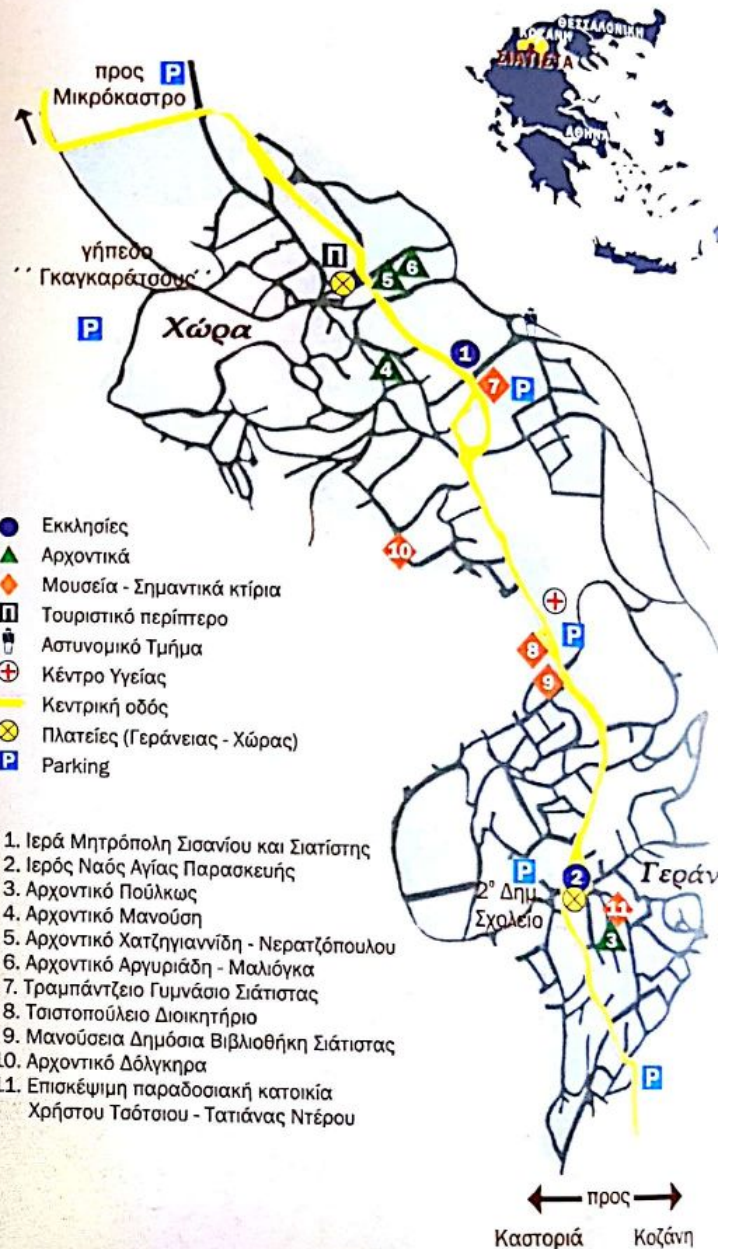
Η **Σιάτιστα**, έδρα του Δήμου Βοΐου του Νομού Κοζάνης είναι χτισμένη στη μεσημβρινή πλαγιά του όρους Βέλια και σε (μέσο) υψόμετρο 950μ.

Η Σιάτιστα σήμερα μπορεί να δώσει τα πάντα στον επισκέπτη που θα θελήσει να τη γνωρίσει και να την εξερευνήσει ή και να τη χρησιμοποιήσει ως βάση για εξορμήσεις σε Καστοριά, Φλώρινα και Γρεβενά (που απέχουν από 15 ως 35 λεπτά).

Υπάρχουν πέντε ξενοδοχεία που μπορούν να καλύψουν κάθε γούστο και παρέχουν όλες τις ανέσεις.

Από την άλλη κατά μήκος του κεντρικού δρόμου υπάρχουν πάρα πολλές προτάσεις για φαγητό, είτε προτιμάτε τις τοπικές σπεσιαλιτέ είτε τα εκλεκτά ντόπια ψητά κρέατα.

Επίσης σε όλη την πόλη θα βρείτε πολλά καφέ, μπαράκια και κλαμπ για τη διασκέδασή σας.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

- Τουριστικό περίπτερο: 24650 22254
- Δήμος Βοΐου: url: <https://dimosvoiou.gr>
Τηλ. 24653 50102, Φαξ: 24650 22404
e-mail: info@dimosvoiou.gr, dimvoioigrty@yahoo.gr
- www.siatista.gr όπου και η ηλεκτρονική ξενάγηση
- Αστυνομικό Τμήμα Βοΐου: 24650 21111
- Κέντρο Υγείας Σιάτιστας: 24653 50000

Επιμέλεια κειμένων: Τάνια Ρίττα
Επιμέλεια και Σχεδίαση εντύπου: Ματίνα Αγκά
Φωτογραφίες εντύπου: Αρχείο Δήμου Βοΐου,
siatista-info.blogspot.com

Σιάτιστα 2017

Πηγές - κείμενα

- ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ Ν. Σφενδόνη έτους 1925.
- Μπόντα Μ. Γεωργίου, 1) ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ, 2) ΕΥΕΡΓΕΤΕΣ ΚΑΙ ΔΩΡΗΤΕΣ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ.
- Μπόντα - Ντουμανάκη Καλλιόπης, ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ II.
- Ποταμίτη Νίκου, ποιητική συλλογή ΕΝ ΣΙΑΤΙΣΤΗ.
- «ΜΙΚΡΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΣΙΑΤΙΣΤΑΣ», από την ιστοσελίδα siatistanews.gr και <https://dimosvoiou.gr>.